یادداشت

تعطیلی زیست آموزشی؛ فرسایش خاموش آینده

سمانه ناظریان
پژوهشگر و مدرس دانشگاه

بهمن‌ماه سال گذشته، در اعتراض به تضعیف آموزش حضوری و گسترش شتاب‌زده مجازی‌سازی دانشگاه‌ها، کارزاری راه‌اندازی کردیم؛ کارزاری که با وجود اهمیت راهبردی موضوع، فقط ۱۸ امضا پای آن نشست. آن روز بیش از آنکه از تعداد اندک همراهان متعجب شوم، به حال روانی جامعه اندیشیدم. جامعه‌ای خسته، فرسوده و گرفتار نوعی کرختی جمعی؛ وضعیتی که در آن انسان‌ها زیر فشار بحران‌های ممتد، به‌تدریج حساسیت خود را نسبت به خطرهای بنیادین از دست می‌دهند؛ حتی خطرهایی که آرام و بی‌صدا، بنیان آینده را هدف گرفته‌اند. امروز با تداوم مجازی‌شدن مدارس و دانشگاه‌های کشور از اسفندماه سال گذشته تاکنون و در شرایطی که قرار بود بخشی از کلاس‌های عملی، کارگاهی و حضوری به‌صورت محدود از سر گرفته شود، تحولات و ناامنی‌های اخیر بار دیگر احتمال تعلیق آموزش حضوری را افزایش داده است. مسئله اما فقط تعطیلی چندروزه کلاس‌ها نیست؛ آنچه در معرض آسیب قرار گرفته، «زیست آموزشی حضوری» است؛ یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های تمدنی، فرهنگی و انسانی هر کشور مستقل. مدرسه و دانشگاه فقط محل انتقال دانش نیستند؛ محل شکل‌گیری هویت، تمرین گفت‌وگو، زیستن جمعی، یادگیری مسئولیت‌پذیری، تجربه تفاوت، ساختن سرمایه اجتماعی و پرورش امید به آینده‌اند. آموزش حضوری صرفا یک شیوه آموزشی نیست، بخشی از فرایند ملت‌سازی و تمدن‌سازی است. نسلی که تجربه زیسته حضور را از دست بدهد، در آینده صرفا با افت آموزشی مواجه نخواهد شد، بلکه با ضعف در مهارت‌های ارتباطی، کاهش تاب‌آوری اجتماعی، گسترش انزوا، فرسودگی روانی، افت تعلق جمعی و بحران هویت روبه‌رو خواهد شد. اینها آسیب‌های مقطعی نیستند؛ نشانه‌های فرسایش تدریجی سرمایه انسانی و فرهنگی کشورند. کاهش کیفیت یادگیری عمیق، افت انگیزه تحصیلی و گسترش شکاف طبقاتی آموزشی نیز از دیگر پیامدهای این گسست خاموش است. نسل جوان بیش از آنکه صرفا به «محتوا» نیاز داشته باشد، به «حضور» نیاز دارد؛ حضوری که بخشی از امنیت روانی، امید اجتماعی، پویایی فکری و احساس تعلق او به جامعه را شکل می‌دهد. تجربه سال‌های اخیر نیز نشان داد مجازی‌سازی شتاب‌زده هرچند در شرایط اضطرار اجتناب‌ناپذیر بود، نمی‌تواند جایگزین کامل زیست آموزشی حضوری شود. تجربه جهانی نیز نشان داده است حتی در شرایط بحران، جنگ یا تهدیدهای امنیتی، بسیاری از کشورها تلاش کرده‌اند آموزش حضوری را به‌طور کامل تعطیل نکنند و به‌جای آن، مدل‌های انعطاف‌پذیر و ترکیبی طراحی کنند.

برای نمونه:

● در اوکراین، هم‌زمان با جنگ، بسیاری از مدارس به‌صورت منطقه‌ای، نیمه‌حضوری و با استفاده از پناهگاه‌های ایمن به فعالیت ادامه دادند تا پیوست اجتماعی آموزش حفظ شود. ● در فنلاند، پس از تجربه کرونا، سیاست «آموزش ترکیبی هوشمند» جایگزین تعطیلی کامل شد؛ به‌گونه‌ای که کلاس‌های مهارتی، تعاملی و هویتی در اولویت آموزش حضوری قرار گرفتند. ● در آلمان، مدارس و دانشگاه‌ها با کاهش تراکم کلاس‌ها، تقسیم گروه‌های آموزشی و زمان‌بندی شناور، تلاش کردند حداقل سطح حضور فیزیکی دانش‌آموزان و دانشجویان حفظ شود. ● در ژاپن، مدارس در بحران‌ها به عنوان بخشی از نظام تاب‌آوری اجتماعی دیده می‌شوند؛ به همین دلیل حتی در شرایط اضطراری، حفظ ارتباط حضوری محدود میان دانش‌آموزان و معلمان در اولویت قرار می‌گیرد. ● در کره جنوبی، ترکیب آموزش آنلاین با حضور چرخشی دانش‌آموزان و دانشجویان، مانع از گسست کامل زیست آموزشی شد. ● در برخی دانشگاه‌های اروپایی، دروس نظری به‌صورت مجازی برگزار شد، اما کلاس‌های آزمایشگاهی، کارگاهی، بالینی و پروژه‌محور با پروتکل‌های محدود و فشرده ادامه یافت؛ زیرا توقف کامل آنها به معنای اختلال در مهارت‌آموزی و افت جدی کیفیت آموزش بود.

در چنین شرایطی، راه‌حل نه در تعطیلی ممتد، بلکه در بازطراحی هوشمند و ایمن آموزش است؛ از کاهش تراکم جمعیتی، آموزش منطقه‌ای و استفاده از فضاهای امن محلی گرفته تا زمان‌بندی شناور، تلفیق هدفمند آموزش حضوری و مجازی و اولویت‌بخشی به کلاس‌های عملی، مهارتی و تعاملی. همچنین توجه به سلامت روان دانش‌آموزان و دانشجویان، آموزش تاب‌آوری، تقویت حمایت‌های اجتماعی و حفظ پیوست فرهنگی و انسانی آموزش، ضرورتی هم‌سنگ تداوم فرایند یادگیری است؛ چراکه فرسودگی روانی نسل‌ها اگر نادیده گرفته شود، می‌تواند به بحرانی عمیق‌تر و ماندگارتر از تعطیلی‌های مقطعی بینجامد. مسئله امروز ما صرفا «تعطیلی» نیست؛ خطر عادی‌سازی تعطیلی است. خطر آنجاست که جامعه، آرام‌آرام به حذف زیست حضوری عادت کند و نسبت به خاموش‌شدن تدریجی قلب تپنده آموزش، حساسیت خود را از دست بدهد. مدرسه و دانشگاه فقط ساختمان نیستند؛ حافظه زنده یک ملت‌اند. تجربه جهانی نشان داده است فرسایش نظام آموزش حضوری، در بلندمدت می‌تواند به تضعیف زیرساخت‌های علمی، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی کشورها بینجامد؛ زیرا هیچ جامعه‌ای بدون سرمایه انسانی پویا و تربیت‌یافته، قادر به حفظ توسعه، تاب‌آوری و استقلال خود نخواهد بود. و هیچ جامعه‌ای، با حذف تدریجی زیست آموزشی زنده و انسانی، نمی‌تواند آینده‌ای مقتدر، مستقل، پایدار، پویا و امیدوار بسازد.

چرا یک هفته بعد از دستور رئیس‌جمهوری، وضعیت اتصال اینترنت هنوز به قبل برنگشته است؟

بازگشت نصفه‌ونیمه اینترنت

معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر معاون اول رئیس‌جمهور به «شرق» می‌گوید برخی مانع‌تراشی و دیدگاه‌های امنیتی برای اتصال اینترنت وجود دارد، اما دولت مصمم به اجرای مصوبه است

سونیتا سراب‌پور: یک هفته از شبی می‌گذرد که مسعود پزشکیان بالاخره تصمیم گرفت به طولانی‌ترین خاموشی اینترنت در دنیا پایان دهد. شامگاه دوشنبه ۴ خرداد مسعود پزشکیان در میان اما و اگرهای بسیاری مصوبه ستاد تازه‌کار ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی کشور را برای بازگرداندن اینترنت به وضعیت پیش از دی‌ماه ۱۴۰۴ به وزارت ارتباطات ابلاغ کرد؛ مصوبه‌ای که گمان می‌رفت قرار است پایانی بر یکی از طولانی‌ترین دوره‌های قطعی و محدودیت اینترنت در ایران باشد. اما یک هفته بعد از این ابلاغ، پرسش اصلی همچنان پابرجاست: آیا اینترنت واقعا وصل شده است؟

پاسخ کوتاه این است: هم بله، هم نه.

در ظاهر، بخشی از اینترنت بازگشته است. کاربران به‌تدریج به سرویس‌هایی مانند زیرمجموعه‌های گوگل، ویکی‌پدیا، اپ‌استور، کنوا، تردز، پینترست و برخی شبکه‌های اجتماعی دسترسی پیدا کرده‌اند؛ البته عمدتا با کمک فیلترشکن‌هایی که پس از سه ماه قطعی اینترنت، با قیمت‌های چندبرابری به کاربران عرضه شدند و هنوز هم بسیاری از آنها ناپایدار و مقطعی کار می‌کنند. اما در لایه زیرین شبکه، آن چیزی که مدیران فنی، اپراتورها و فعالان دیتاسنتری توصیف می‌کنند، با اظهارات مقامات دولتی به معنای اتصال اینترنت فرق دارد. به گفته کارشناسان و مدیران فنی به «شرق»، آنچه هم‌اکنون با آن روبه‌رو هستیم، اتصال اینترنت به شرایط قبل از ۱۸ دی که بسیاری آن را با عنوان «فیلترنت» تشبیه می‌کنند نیست، بلکه بیشتر شبیه یک «بازگشایی ناقص» است که به یک تبعیض در دسترسی به اینترنت چه برای کسب‌وکارها و چه برای مردم تعبیر می‌شود.

داده‌های جهانی چه می‌گویند؟

در حالی که مقام‌های دولتی از سه‌شنبه گذشته ۵ خرداد از آغاز فرایند اتصال اینترنت سخن گفتند و این اقدام مسعود پزشکیان را احترام به حق مردم توصیف کرده‌اند، داده‌های بین‌المللی تصویر پیچیده‌تری را نشان می‌دادند.

نت‌بلاکس در روزهای ابتدایی پس از ابلاغ مصوبه اتصال اینترنت به وضعیت پیش از ۱۸ دی (که به دنبال اعتراضات، اینترنت برای نزدیک به ۲۰ روز قطع بود) از «بازگشت بخشی از اتصال اینترنت ایران» خبر داد و اعلام کرد پس از ۲۰۹۳ ساعت انزوای تقریبا کامل ایران از شبکه جهانی، نشانه‌های احیای ارتباطات بین‌المللی مشاهده شده است. هرچند این سرویس یک روز بعد حرف خود را پس گرفت و اعلام کرد هنوز میزان اتصال به اینترنت به شرایط عادی نرسیده است.

از سوی دیگر داده‌های Kentik نیز افزایش تدریجی ترافیک بین‌المللی ایران را ثبت کردند؛ افزایشی که نشان می‌داد بخشی از مسیرهای ارتباطی دوباره فعال شده‌اند، اما هنوز فاصله قابل توجهی با شرایط پیش از محدودیت‌ها وجود دارد. بر اساس تحلیل «داگ مادوری» مدیر تحلیل اینترنت در Kentik، میزان ترافیک اینترنت ایران پس از آغاز اتصال (در ۵ خرداد) مجدد افزایش پیدا کرده، اما هنوز به سطح پیش از ۸ ژانویه (۱۸ دی ۱۴۰۴) نرسیده است. او همچنین گفته حجم ترافیک فعلی حتی از دوره احیای محدود اینترنت بعد از ۲۰ روز قطعی در زمستان گذشته یعنی بین ۲۷ ژانویه تا ۲۸ فوریه (۷ بهمن تا ۹ اسفند ۱۴۰۴) نیز پایین‌تر است.

داده‌های IODA هم که روند اتصال اینترنت در کشورها را نشان می‌دهد نیز تقریبا همین روایت را تأیید می‌کند. نمودارهای این سامانه نشان می‌دهد از زمان ابلاغ مصوبه و آغاز فرایند اتصال، شاخص‌های دسترسی در ایران از کف تاریخی خود فاصله گرفته و روندی صعودی را تجربه کرده‌اند، اما هنوز به سطح قبل از قطع گسترده اینترنت بازنگشته‌اند.

در نمودارهای IODA سه نکته قابل مشاهده است:

● پس از حدود سه ماه افت شدید، شاخص دسترسی شبکه از اواخر ماه می (اوایل خرداد) روند صعودی پیدا کرده است.

● بازیابی به شکل ناگهانی و یکباره نبوده و به صورت پله‌ای انجام شده است.

● سطح فعلی همچنان پایین‌تر از وضعیت پیش از آغاز محدودیت‌های سراسری است و نشانه‌های اختلال و محدودیت در بخشی از شبکه باقی مانده‌اند.

برآیند داده‌های Kentik، NetBlocks و IODA نشان می‌دهد دستور دولت برای بازگرداندن اینترنت وارد مرحله اجرا شده و برخلاف ماه‌های گذشته اتصال بین‌الملل اکنون قابل مشاهده است، اما اینترنت ایران هنوز به وضعیت پیش از ۱۸ دی ۱۴۰۴ بازنگشته است. افزایش تدریجی ترافیک، بازشدن بخشی از وب‌سایت‌ها و سرویس‌های خارجی و رشد شاخص‌های اتصال، همگی نشانه‌های احیای شبکه هستند؛ با این حال تداوم اختلال در برخی پروتکل‌ها، محدودیت بخشی از دیتاسنترها و پایین‌تربودن ترافیک نسبت به دوره پیش از بحران نشان می‌دهد فرایند بازگشت اینترنت هنوز کامل نشده است.

راهی برای کاهش فشار عمومی؟

روایت فعالان و کارشناسان شبکه و دسترسی آزاد به اینترنت در ایران نیز بی‌شباهت به داده‌های بین‌المللی نیست. حمیدرضا ذوالفقار، کارشناس و فعال حوزه دسترسی آزاد به اینترنت، در گفت‌وگو با «شرق» معتقد است آنچه طی روزهای اخیر با عنوان «بازگشایی اینترنت» مطرح شده، هنوز به معنای بازگشت کامل ارتباطات بین‌الملل نیست و بخش مهمی از زیرساخت‌های ارتباطی همچنان در وضعیت محدود قرار دارند. او با اشاره به وضعیت فعلی شبکه می‌گوید شواهد فنی نشان می‌دهد دسترسی دیتاسنترها و سرورهای داخلی به اینترنت هنوز به‌طور کامل برقرار نشده است؛ موضوعی که به اعتقاد او یکی از دلایل اصلی اختلال در عملکرد بسیاری از VPNها محسوب می‌شود. به گفته ذوالفقار، بخش قابل توجهی از VPNهای رایج که توسط فروشندگان داخلی عرضه می‌شوند، ابتدا به یک سرور داخل ایران متصل شده و سپس ترافیک را به خارج از کشور هدایت می‌کنند. در نتیجه، تا زمانی که دسترسی اینترنت دیتاسنترها برقرار نشود، این سرویس‌ها نیز با اختلال مواجه خواهند بود. او توضیح می‌دهد VPNهای رایگان خارجی یا سرویس‌هایی که مستقیما به سرورهای خارج از کشور متصل می‌شوند، شانس بیشتری برای فعالیت دارند؛ اما بسیاری از سرویس‌های مبتنی بر سرورهای داخلی همچنان با مشکل روبه‌رو هستند. به همین دلیل، از نگاه او، وضعیت فعلی بیش از آنکه نشانه بازگشایی کامل اینترنت باشد، نوعی بازگشایی محدود و کنترل‌شده را نشان می‌دهد.

ذوالفقار در تحلیل چرایی این وضعیت می‌گوید به نظر می‌رسد سیاست‌گذار تلاش کرده است بخشی از فشار افکار عمومی و رسانه‌ها درباره قطع اینترنت را کاهش دهد، بدون آنکه تمامی محدودیت‌های فنی برداشته شود. او شرایط کنونی را حتی محدودتر از وضعیتی توصیف می‌کند که پس از بازگشت نسبی اینترنت در بهمن‌ماه تجربه شده بود.

دیتاسنترها زیر فشار و تبعیض برای دسترسی به اینترنت

تصویر واقعی‌تر را شاید بتوان در روایت مدیران شبکه و دیتاسنترها دید. چند مدیر فنی و شبکه فعال در مراکز داده کشور در گفت‌وگو با «شرق» می‌گویند وضعیت فعلی بیشتر شبیه شرایط پس از محدودیت‌های دی‌ماه است تا بازگشت کامل اینترنت.

به گفته آنها، وب‌سایت‌های خارجی عمدتا در دسترس قرار گرفته‌اند و کاربران خانگی روی شبکه‌های ثابت و موبایل می‌توانند به بسیاری از سرویس‌های بین‌المللی (در بیشتر مواقع با فیلترشکن) دسترسی پیدا کنند. اما دسترسی به اینترنت دیتاسنترها همچنان در بسیاری از موارد قطع یا محدود باقی مانده است. از سوی دیگر این مدیران معتقدند بخش مهمی از مشکل به پروتکل‌های شبکه بازمی‌گردد؛ جایی که هنوز اختلال و مسدودشدن در پروتکل‌های مهم مانند HTTP3 / QUIC، UDP، IPv6 و برخی مسیرهای کلیدی انتقال داده مشاهده می‌شود. همان پروتکل‌هایی که فقط یک نقشان بهبود فعالیت و اتصال VPNهاست.

آنچه حالا بیشتر از همه مدیران و فعالان در دیتاسنترهای کشور را آزار می‌دهد این است که در حال حاضر بعد از خبر اتصال اینترنت به دستور رئیس‌جمهور، وضعیتی نامتوازن و چندلایه برای دسترسی این فعالان ایجاد شده است، وضعیتی که در آن بخشی از بازیگران به اینترنت دسترسی دارند و بخشی دیگر همچنان پشت درهای بسته مانده‌اند.

فرشاد اسماعیلیان، مدیرعامل هاست ایران، در گفت‌وگو با «شرق» معتقد است اینترنت کشور هنوز به وضعیت پیش از ۱۸ دی‌ماه بازنگشته و آنچه اکنون مشاهده می‌شود، مجموعه‌ای از دسترسی‌های پراکنده و نابرابر است. به گفته او، در روزهای گذشته برخی اپراتورها و سرویس‌دهندگان به‌طور مقطعی یا محدود به اینترنت دسترسی پیدا کرده‌اند، اما این دسترسی‌ها فراگیر نبوده و الگوی مشخصی نیز برای آن وجود ندارد. او می‌گوید مشکل اصلی برای دیتاسنترها نه صرفا قطع اینترنت، بلکه تبعیض در نحوه اتصال است. از نگاه او، زمانی که بخشی از مراکز میزبانی یا ارائه‌دهندگان خدمات به اینترنت دسترسی دارند و بخشی دیگر همچنان محروم هستند، فشار اصلی متوجه شرکت‌هایی می‌شود که دسترسی ندارند و باید پاسخ‌گوی نارضایتی مشتریان باشند.

به گفته اسماعیلیان، اگر قرار بر قطع یا وصل اینترنت باشد، انتظار می‌رود این تصمیم به‌صورت یکپارچه اجرا شود. اما به باور او آنچه اکنون مشاهده می‌شود، مجموعه‌ای از اتصال‌ها و قطع‌های پراکنده است که نه‌تنها وضعیت را شفاف‌تر نکرده، بلکه باعث سردرگمی کاربران و فعالان زیرساختی شده است.

اسماعیلیان معتقد است شرایط فعلی حتی از این رو پیچیده‌تر از دوره پس از بازگشایی ۷ بهمن‌ماه گذشته است؛ چراکه در آن مقطع دست‌کم الگوی محدودیت‌ها روشن‌تر بود، اما اکنون برخی مجموعه‌ها به‌صورت کامل یا نیمه‌کامل به اینترنت دسترسی دارند و برخی دیگر همچنان خارج از شبکه بین‌الملل باقی مانده‌اند.

مدیرعامل هاست ایران یکی از محتمل‌ترین دلایل تداوم محدودیت برای دیتاسنترها را نگرانی تصمیم‌گیران از فعال‌شدن دوباره زیرساخت‌های مرتبط با فیلترشکن‌ها می‌داند. آن‌طور که او اعلام می‌کند، در یک هفته اخیر پس از خبر بازگشایی اینترنت، توضیح روشنی درباره چرایی وصل‌شدن برخی مجموعه‌ها و محروم‌ماندن برخی دیگر از اینترنت ارائه نشده و همین مسئله فضای ابهام و نارضایتی را در میان فعالان صنعت زیرساخت افزایش داده است.

احراز هویت بعد از اتصال به اینترنت

در روایتی دیگر گفته می‌شود از عصر یکشنبه ۱۰ خرداد فقط دیتاسنترهایی امکان اتصال به اینترنت را خواهند داشت که روند احراز هویت مشتریانشان انجام شده باشد. در همین زمینه پویا پیرحسینلو، رئیس کمیسیون اینترنت انجمن تجارت الکترونیک و مدیرعامل آروان‌کلاد، معتقد است روند بازشدن اینترنت در کشور «نه یکدست و نه قابل پیش‌بینی» است و برخلاف اعلام‌های رسمی، هنوز بسیاری از بخش‌های شبکه به وضعیت پیش از محدودیت‌ها بازنگشته‌اند.

او می‌گوید از عصر روز یکشنبه (۱۰ خرداد) اینترنت برخی دیتاسنترها متصل شده است، ظاهرا این اتصال محدود به دیتاسنترهایی است که «احراز هویت» مشتریانشان را به‌صورت دقیق انجام داده باشند، موضوعی که به گفته او از قبل نیز به عنوان یک الزام قانونی وجود داشته اما در عمل به‌صورت سراسری اجرا نمی‌شده است. پیرحسینلو اما مشکل اصلی را کیفیت پایین، اختلالات سراسری و محدودیت گسترده پروتکل‌ها می‌داند، به شکلی که در عمل استفاده از اینترنت با اختلال جدید مواجه است. او در ادامه با اشاره به تجربه هفته‌های اخیر تأکید می‌کند اگرچه به وضعیت اینترنت در قبل از دی‌ماه ۱۴۰۴ هم انتقادات بسیار زیادی از نظر کیفیت و محدودیت وارد بود، اما پس از اعلام بازگشایی، اینترنت حتی به شرایط آن زمان هم بازنگشته است و گزارش‌های متعددی از مسدودبودن IPها و رنج‌های مختلف وجود دارد؛ از فیلتر یا پراختلال‌بودن سرورهای شخصی (حتی سرورهایی که در داخل کشور میزبانی می‌شوند) تا زیرساخت‌های بین‌المللی و مسدودشدن پروتکل‌های پرکاربردی مانند HTTP3، IPV6 و ایجاد اختلال شدید در پروتکل‌هایی مانند UDP و SSH. به گفته او، حتی در مواردی که IP خود کاربر مسدود شده است، هیچ سازوکار مشخصی برای پیگیری این وضعیت یا شکایت وجود ندارد.

پیرحسینلو با طرح این پرسش که «مسئولیت این حجم گسترده از محدویت و مسدودسازی‌های با چه نهادی است؟» می‌گوید در عمل مشخص نیست کدام نهاد پاسخ‌گوی این وضعیت است. وقتی رئیس‌جمهور دستور به اتصال اینترنت و بازگشت به شرایط دی‌ماه را داده، چه نهادی است که چنین مشکلات سیستماتیکی را برای کشور ایجاد کرده است؟ او در بخش دیگری از تحلیل خود اعلام می‌کند به نظر می‌رسد هدف از طولانی‌شدن روند اتصال اینترنت و بازگشت به قبل از ۱۸ دی جلوگیری از فعالیت فیلترشکن‌هاست و این در حالی است که این یک کار بیهوده است و بارها اعلام شده از نظر فنی مقابله با فیلرشکن‌ها غیرممکن است و جز خسارت هیچ دستاوردی برای کشور ندارد. او به قربانی‌شدن برخی سرویس‌ها به‌خاطر اشتباه‌گرفتن با فعالیت یک سرویس فیلترشکن اشاره می‌کند و می‌گوید: «برخی سیستم‌های تشخیص، با برداشت نادرست (False Positive) از الگوهای ترافیکی مانند ترافیک متقارن، وب‌سوکت، ترافیک رمزنگاری‌شده و... اقدام به مسدودسازی می‌کنند؛ در حالی که این الگوها لزوما ارتباطی با VPN ندارند». به گفته او، این نوع تصمیم‌گیری باعث ایجاد اختلال‌های زنجیره‌ای در سرویس‌های مختلف شده است. او همچنین توضیح می‌دهد در برخی موارد، مسدودسازی‌ها به‌صورت غیریکپارچه انجام می‌شود؛ به این معنا که یک سرویس در یک اپراتور باز است و در اپراتور دیگر با اختلال یا انسداد مواجه است. به باور او، همین وضعیت باعث شده تشخیص «مشکل» حتی برای متخصصان شبکه نیز دشوار شود.

او در تحلیل نهایی خود، سیاست‌های اعمال‌شده بر شبکه را «امنیت‌محور و محدودکننده» و با محوریت «مقابله با فیلترشکن‌ها» توصیف می‌کند و می‌گوید در عمل، تصمیم‌گیری‌ها نه با محوریت انتفاع مردم و کسب‌وکارها که با تمرکز بر کنترل استفاده از ابزارهای دورزدن فیلترینگ انجام می‌شود. به باور او نتیجه این رویکرد، ایجاد اختلال در سرویس‌های پایه‌ای اینترنت حتی برای استفاده‌های عادی مانند جست‌وجو یا دسترسی به سرویس‌های مختلف اینترنتی است.

دولت: بازگشت به قبل از دی‌ماه در حال اجراست

دولت اما اعلام می‌کند بازگشت اینترنت به حالت عادی کمی طول می‌کشد و در واقع این فرایند زمان‌بر است؛ ادعایی که از سوی کارشناسان فنی زیر سؤال برده می‌شود. «شرق» برای دریافت پاسخ این پرسش که چه زمانی اینترنت واقعا به حالت عادی بازمی‌گردد با شرکت ارتباطات زیرساخت تماس گرفت و فقط این پاسخ را دریافت کرد: «باید صبور بود».

گزارش کامل را در سایت شرق بخوانید

جدول ۵۳۳۱ طراح: بیژن کورانی

افقی:

۱- آلبومی با آواز علیرضا افتخاری- فرزندانی که از یک پدر و مادر نیستند- توپ چوگان ۲- از به‌هم‌پیوستن جویبارها تشکیل می‌شود- گروه بزرگ نوازندگان- هاتف ۳- درجه به‌سوزی بنزین- همسایه سوریه و فلسطین- نوعی قایق چوبی ۴- گرداگرد دهان- ذلت و خواری- قانون مغولان ۵- فرستاده‌شده- پدیده ظهور نورهای رنگین و متحرک در آسمان شب ۶- حمام- چراغ خوراک‌پزی قدیم- مساوی ۷- پول خرد هند- از طایفه‌های بلوچ ایران- تندرست ۸- حمله و یورش- بلندنظری- پروازکننده ۹- رشوه‌دادن- تاج- از سطوح رایج برای طراحی ۱۰- تکرارش نام نوعی غذاست- سامان‌بخشی- نژاد ایرانیان ۱۱- نام قدیم اردبیل- مرطوب ۱۲- متانت- معادل فارسی اقیانوس- مفقود ۱۳- صندلی سوارکاری- از نام‌های قرآن- مبتکر ۱۴- دلیل‌ها- نوعی سوسیس بلند- آزاد ۱۵- مدفن شیخ صدوق- عروسک معروف خیمه‌شب‌بازی- نخ خیاطی که به دور لوله کاغذی پیچیده شده است.

عمودی:

۱- مرکز ثقل- جنگ و پیکار ۲- تجملی- آزاردهنده- دستی ۳- زمان معین- مهرخورده- دالانه ۴- فرماندهان ارتش- آرزومند- اراده ۵- سریالی نوستالژیک با بازی خسرو شکیبایی و رامبد جوان- مردگان ۶- سرود دسته‌جمعی- پندارها- مطالبه خانواده عروس ۷- در قدیم به درجه سرهنگی می‌گفتند- بار سفر- ای نسیم سحر آرامگه ... کجاست ۸- خویشاوندی- زادگاه- ضدحمله ۹- اولین شهر میزبان المپیک- خبر دروغ- معادل فارسی تیتر ۱۰- دسر خامه و میوه- به راست متمایل‌شدن- سنگ آسیاب ۱۱- زنگ کلیسا- جوانمردی ۱۲- بله انگلیسی- پدر فلسفه غرب که گفت‌وگو را ابزار کشف حقیقت می‌دانست- اسب بارکش ۱۳- نواری که غضروف‌ها را به یکدیگر متصل می‌کند- سخن گستاخانه- چند رأی ۱۴- احمق- مرض- هر سنگ قیمتی ۱۵- از فرمانروایان آل‌زیار- از آیین‌های مذهبی حج که پرتاب سنگریزه در ایام تشریق است

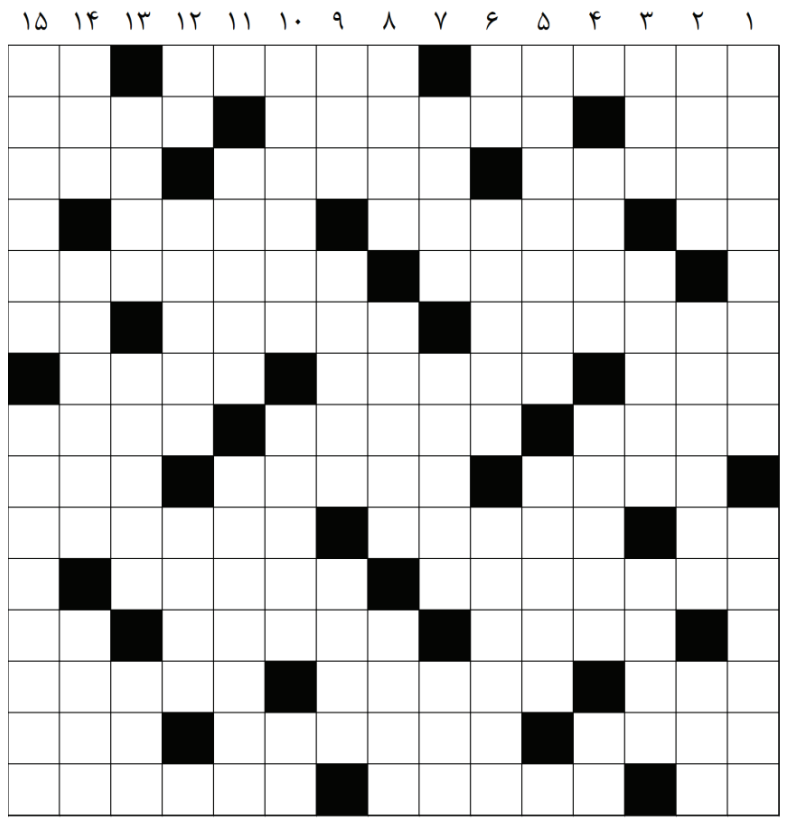

حل سودوکو ۴۳۲۶

۵	۲	۱	۳	۶	۷	۸	۴	۹
۳	۴	۶	۹	۵	۸	۲	۷	۱
۷	۸	۹	۴	۲	۱	۳	۵	۶
۸	۹	۳	۵	۱	۲	۷	۶	۴
۲	۶	۵	۷	۸	۴	۱	۹	۳
۴	۱	۷	۶	۳	۹	۵	۸	۲
۱	۷	۲	۸	۹	۶	۴	۳	۵
۹	۵	۴	۲	۷	۳	۶	۱	۸
۶	۳	۸	۱	۴	۵	۹	۲	۷

۸	۶	۹	۳	۷	۴	۲	۱	۵
۴	۳	۵	۱	۸	۲	۹	۷	۶
۱	۷	۲	۵	۶	۹	۳	۸	۴
۵	۸	۷	۹	۲	۱	۴	۶	۳
۲	۹	۳	۶	۴	۸	۱	۵	۷
۶	۴	۱	۷	۵	۳	۸	۹	۲
۹	۵	۴	۸	۳	۶	۷	۲	۱
۷	۲	۸	۴	۱	۵	۶	۳	۹
۳	۱	۶	۲	۹	۷	۵	۴	۸

حل جدول ۵۳۳۰

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ا	س	ت	ی	ن	■	ج	ه	ر	م	■	ا	م	ا	ر
۲	س	ل	■	ک	ر	ب	ن	م	و	ن	و	ک	س	ی	د
۳	ت	ب	ح	ر	■	ه	و	ت	ن	■	ا	ی	ن	ک	■
۴	ف	■	د	ا	ر	ا	ب	■	م	و	ر	د	■	ی	م
۵	ه	م	ا	ن	ن	د	■	ق	ا	ل	ی	■	م	و	ت
۶	ا	ر	د	■	ج	ا	ر	ی	■	ش	س	ت	ن	■	ق
۷	م	د	■	ا	ب	ر	ق	د	ر	ت	■	خ	ش	ت	ی
۸	■	ا	س	ت	ر	■	ی	و	ش	■	س	م	ا	ق	■
۹	س	ر	و	ش	■	ه	د	ش	ت	ن	ا	ک	■	ا	ش
۱۰	ب	■	ت	ی	ت	ی	■	ر	ه	ر	و	■	ی	ر	ا
۱۱	ز	ه	ی	■	ر	ب	ا	ط	■	د	ی	و	ا	ن	ه
۱۲	ی	ل	■	ا	ج	ا	ق	■	ا	ز	ا	ب	■	ه	ج
۱۳	■	ن	م	ن	م	■	ا	ط	ب	ا	■	ب	ه	ر	ه
۱۴	ش	ی	ل	ا	■	ک	ی	س	ه	■	م	د	ف	و	ن

سودوکو سخت ۴۳۲۷

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

			۸		۵			
	۷		۹					۳
	۵			۶			۲	۷
		۴	۶					
	۶		۷	۲	۴		۱	
					۱	۶		
۳	۱			۷			۴	
۸					۹		۵	
		۶		۱				

سودوکو ساده ۴۳۲۷

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

				۵	۱	۶	۳	۷
۱		۷	۴		۲		۵	۹
				۷	۸			۲
		۸				۷		
	۵	۳				۱	۶	
		۹				۲		
۳			۷	۹				
۶	۷		۲		۵	۹		۸
۹	۲	۵	۱	۸				